

elkerüljem, tényleg röviden csak két gondolatot szeretnék elmondani. Miért nagyon fontos nekem is és azt gondolom, hogy mindannyiunknak ez a kitüntetés és ez az egész gondolatkör, aminek a szolgálatában állunk.

Egy katolikus számára nyilvánvaló, hogy a katolikus egyháznak az ereje a katolicitásában van, a sokszínűségében van. Különböző lelkialkatú emberek vannak. Vannak, akinek a jezsuiták lelkisége felel meg, vannak, akiknek a bencéseké, vagy a ferenceseké és így tovább. Az egyház egyetemessége éppen ebben a sokszínűségében áll fenn. Ami igaz a szerzetesség eszméjére, ugyanaz igaz a rítusok sokféleségére is. Szegény lenne a katolikus egyház, ha csak latin rítusú katolikusok lennének. Fontos és jó, hogy vannak a bizánci hagyományokat és pravoszláv hagyományokat folytató görögkatolikusok, és nagyon fontos, hogy vannak örménykatolikus katolikusok. Hiszen mégiscsak Örményország volt az első keresztény ország.

Az egyetemes katolicitás lenne csonka, ha nem lenne örmény katolikusság. Ezért volt életbevágóan fontos, hogy az Orlay utcát meg tudjuk menteni.

A másik, a nemzet vonatkozásában fontos gondolat. Minden nemzet egyszeri és megismételhetetlen érték. Senki nem tudja azt adni az egyetemes történelemnek, amit a román: a saját románságát, a német a németiségét, a francia a franciaságát, az örmény az örménységét és a magyar a magyarságát.

Nyilvánvaló, hogy senki sem adhatta a világirodalomnak Dosztojevszkijt csak az oroszország, senki nem adhatta a világ zenei irodalmának Wagnert, csak a németiség és senki nem adhatta, senki nem adhatja az egyetemes emberiségnek Arany Jánost, Ady Endrét és Bartók Bélát csak mi, csak a magyarság. És ha eltekintünk a történelemtől, akkor az egyetemes emberiség lenne szegényebb egy sajátos dallammal, Isten egyik gondolatával, azzal, amit mi magyarságnak nevezünk.

Ez igaz a magyarságra, igaz az örménységre és igaz a világ minden nemzetére. De amit eddig elmondtam, azt még általában elfogadják, de itt és most még egy dolgot fontos aláhúzni.

Van az egyetemes magyar kultúra, amelynek része a magyarörménység. Van egyetemes örmény kultúra is. De sehol a világon nincs magyarörménység, csak itt. És az a sajátos valóság, az az évszázados történelmi sors- és kultúra-közösség, ami a magyarörménység, az nincs a Kaukázusban, nincs Anatóliában és Kisázsziában, nincs Operencián túl, egyes egyedül az egész világtörténelemben, az egész világmindenségben csak itt van.

És ez az itt lévőknek a felelőssége, hogy ezt a magyarörmény kultúrát nem tudja adni pusztán az örménység, vagy pusztán a magyarság. Ami itt van, ez a hihetetlen felelőssége a magyarörménységnek, hogy ezt a kultúrát megőrizze, kimunkálja és felmutassa, mert ezt a kultúrát senki nem tudja adni sem a magyarságnak, sem az örménységnek, sem az egyetemes emberiségnek, csak akik itt vannak.

Ezekkel a gondolatokkal köszönöm meg mégegyszer Önöknek a megerősítést, és Eörs Atya nevében is szeretném megköszönni ezt a magas elismerést. Ha minden jól megy, akkor még Karácsony előtt találkozom vele Bécsben és átadom neki a díjat.

Köszönöm szépen.

Mezey Katalin
(Uram, aki...)

Uram, aki villámokat leszúrva kétfelől
cövekeled ki az utamat,
csodálom,
hogyan tudsz

így figyelni rám?
Hogy tudod szíveden
viselni gondomat,
mikor más milliárdokkal is
hasonlóan kell törődnöd?

Önámítás vagy véletlen,
ahogy
megint s megint
kezedre ismerek,
midőn, mint játékot
az oktalan gyerekeknek,
csöndben visszaadod
eldobott hitemet.

Murádin Jenő

Fadrusz János emlékezete

Száz éve állanak erdélyi várostereken Fadrusz János szobrai. Kolozsváron és Zilahon. A 19. századi polgári fejlődés lendületéből és szepítő egyesület apró munkájából alakultak át az egykori piacterek díszterekké, melyeknek kompozíciós zárókövei a kor térszobrai lettek.

Fadrusz művei a történelmi múlt fölemelő mozzanatait örökítették meg. Hunyadi Mátyás alakjában a szobrász azt az uralkodót állította elének, aki jövőbe néző tekintettel vigyázza népét a Kárpát-medence keleti felében. Fadrusz ösztönösen ráérezett arra, milyen szimbólumokat vár tőle a kor fölemelkedő magyar polgársága. Bár ő maga Erdélyben korábban soha sem járt, de az ország másik peremvidékén, Pozsonyban nevelkedve ráhangolódott ezekre az életérzésekre, a végeket fenyegető veszélyekre. Így azután nem az „igazságos” vagy „a tudományokat pártoló” Mátyást mintázta meg Kolozsvár számára, hanem a diadalmas hadvezért, az ellenségeit legyőző imperátort.

A szilágysági Zilahon, Erdély és a Partium határán ifjabb Wesselényi Miklós szobra került a megyeközpont föterére. Természetes és jogos választással. Hiszen Wesselényi neve bűvös név a Szilágyságban. Ő volt az a messzire tekintő nagyúr, aki még a 48-as idők földrengése előtt felismerte a jobbágyrendszer tarthatatlanságát, és tenni is tudott azért, hogy földje népének emberibb életet biztosítson. Ezt a mozzanatot örökíti meg a zilahi szobor: a birtokos nemes báró és jobbágya hangtalan párbeszédét. Mintha Bánk bán és Tiborc jelenete állana elének szobrászi átfogalmazásban.

Kettős évforduló is emlékeztet e szobrok alkotójára. A kolozsvári és zilahi szobor fölavatásának centenáriumát ünnepeltük az elmúlt őszön, és Fadrusz halálának századik évére emlékezünk 2003-ban. Mindkettő lehetőséget kínált és kínál arra, hogy a millenárius idők nagy szobrászának művészi hagyatékát érdeme szerint méltassuk és tudatosítsuk.

A Fadruszról szóló emlékezések, az újabb kutatások már eddig is számos olyan mozzanatot tártak föl, melyeket az idő rétegei elfedni látszottak. Térszobrainak föllállítása Kolozsvár és Zilah mellett Pozsonyban és Szegeden e városok polgári átalakulásának keresztmetszetében állottak. Keletkezésük és elhelyezésük története a korszerű városrendezés érvényesülésével esett egybe. A korabeli társadalom minden rétegét mozgósította a feladat. Országos gyűjtőmunka biztosította az anyagi alapokat a szobrok föllállításához. Kolozsváron kerekén húsz évig gyűjtötték a pénzt a monumentális szoborkompozíció hatalmas költségeire, és Zilahon is egy évtizedre terjedt ki a méretre sokkal szerényebb mű anyagi alapjainak előteremtése.